

ARBETSLIVSREKOMMENDATIONER MED TANKE PÅ SITUATIONER MED DRÖNARHOT

Arbetsmarknadens parter, arbets- och näringsministeriet och social- och hälsovårdsministeriet har tillsammans utarbetat dessa rekommendationer för arbetsplatserna med tanke på situationer med drönarhot. Inrikesministeriet har understött utarbetandet av anvisningar med information om varningsmeddelanden, allmänna anvisningar för befolkningen och skyldigheter i fråga om den egna beredskapen.

Rekommendationen baserar sig på den rådande situationen sommaren 2026 där beväpnade drönare sporadiskt kan förirra sig till Finland och räddningsmyndigheten till följd av detta kan utfärda varningsmeddelanden. I situationer med drönarhot uppmanar myndigheterna allmänheten att söka skydd inomhus eftersom det inte är tryggt att vistas utomhus. Myndigheternas varningsmeddelande och anvisningarna i den ska iakttas.

Myndigheterna kan utfärda ett varningsmeddelande om situationen utgör ett hot mot liv, hälsa eller i betydande grad kan skada egendom. Ett varningsmeddelande kan utfärdas för ett visst område eller för hela landet. Att ge ett varningsmeddelande till exempel i en situation med drönarhot innebär att en verklig fara uppstår.

Situationerna med drönarhot kan vara mycket olika. Riskområdet är stort eftersom det kan finnas flera drönare över ett stort område. Drönarnas storlek kan variera, och en del av dem kan vara av samma storleksklass som små flygplan. Då kan de också röra sig mycket snabbt. Drönarnas riktning kan ändras, så situationen kan förändras snabbt. Myndigheterna fastställer riskområdet utifrån en hotbedömning. Det viktigaste kriteriet vid avgränsningen av det område som varningsmeddelandet gäller är att trygga människors säkerhet.

Situationerna med drönarhot bedöms vara mycket sporadiska, kortvariga (till exempel tre timmar) och infalla tidigt på morgonen.

Rekommendationen gäller tills vidare medan den nuvarande lägesbilden är i kraft och den kan vid behov uppdateras. Vad som i denna rekommendation konstateras om arbetstagare gäller också tjänsteinnehavare och tjänstemän.

På varje arbetsplats ska man också beakta eventuella sektorspecifika säkerhets- och beredskapsanvisningar med tanke på situationer med drönarhot.

1. Tryggande av funktioner relaterade till liv och hälsa under den tid som varningsmeddelandet är i kraft

Myndighetens anvisningar i varningsmeddelandet ska följas. Det kan vara farligt att vistas utomhus i det område som varningsmeddelandet gäller. Därför är det viktigt att undvika det och söka skydd inomhus.

I samhället finns det dock funktioner som om de stannar upp eller försämras under den tid som varningsmeddelandet är i kraft omedelbart kan äventyra människors liv eller hälsa. Därför kan det vara motiverat att flytta till arbetsstället, om kontinuiteten i verksamheten inte kan tryggas på något annat sätt.

Dessa funktioner är mycket begränsade och hänför sig i regel till akuta uppgifter som tryggar liv och hälsa. Sådana funktioner finns till exempel inom den prehospitala akutsjukvården inom hälso- och sjukvården och i andra funktioner som är kritiska med tanke på liv och hälsa. Inom socialvården finns sådana funktioner bl.a. inom institutionsvården dygnet runt för äldre. Även inom industrin och energiproduktionen finns det funktioner där en säker produktion förutsätter en viss mängd arbetskraft för att säkerställa kontinuiteten i en säker verksamhet under alla förhållanden.

Det är fråga om de allra mest kritiska funktionerna i samhället där även en kortvarig störning kan äventyra livet eller hälsan för arbetstagarna, patienterna, klienterna eller invånarna i närområdet på arbetsplatsen. Det ska bedömas för varje enskild arbetsplats om sådana följder kan uppstå om en viss arbetsuppgift inte utförs för några timmar och situationen inte kan lösas till exempel genom arbetstidsarrangemang. När bedömningen görs på arbetsplatsen ska eventuella sektorspecifika anvisningar beaktas.

Arbetsgivaren ska enligt lagen ha beredskap att skydda personer, egendom och miljön i farliga situationer. Arbetsgivaren ska således vid behov uppdatera sina arbetsplatsspecifika säkerhetsplaner i en situation med dröñarhot. Arbetsgivaren ska utifrån varningsmeddelandenas innehåll och eventuell sektorspecifik anvisning bedöma om den verksamhet som arbetsgivaren bedriver förutsätter att alla eller vissa arbetstagare anländer till arbetsstället eller att arbetet fortsätter trots en risksituation.

Det är möjligt att göra ändringar i arbetsskiftsarrangemangen på arbetsplatserna inom de ramar som lagen, arbets- och tjänstekollektivavtalen och arbetsavtalen anger. Under ett varningsmeddelande som beror på dröñarhot ska kontinuiteten i de kritiska funktionerna i första hand tryggas genom att arbetsskiftet för de arbetstagare som befinner sig på arbetsplatsen fortsätter i en risksituation. Om arbetsskiftet för skötseln av en kritisk uppgift fortsätter till exempel i enlighet med praxis på arbetsplatsen, annars genom avtal på arbetsgivarens initiativ eller som nödarbete, sker löneutbetalningen i enlighet med lag, arbets- eller tjänstekollektivavtal eller arbetsavtal.

En arbetstagare som är osäker på om han eller hon ska anlända till arbetsstället eller inte ska kontakta sin arbetsgivare.

2. Lön för tiden för dröñarhot när arbete inte kan utföras

Situationer med dröñarhot bedöms vara kortvariga och ofta infalla under nattetid och tidigt på morgonen. De bedöms också vara mycket sporadiska. Därför är dess konsekvenser för arbetslivet begränsade.

Trots att arbetsmarknadens parter tolkar den gällande arbetslagstiftningen om skyldigheten att betala lön på olika sätt rekommenderar arbetsmarknadens parter, för att stärka den övergripande säkerheten, att arbetsgivarna betalar lön till arbetstagaren, tjänsteinnehavaren och tjänstemannen i en situation som avses i detta ställningstagande och där personen är förhindrad att utföra sitt arbete på grund av myndigheternas varningsmeddelande om dröñarhot.

3. Samordning av uppmaningen till skyddsåtgärder och arbetet i en situation med dröñarhot

På arbetsplatsen bör man finna metoder för att minimera riskerna för arbetstagarnas hälsa och säkerhet samt olägenheterna för arbetsgivarna. För att säkerställa arbetarskyddet ska arbetsgivaren

utifrån en riskbedömning vidta behövliga åtgärder för att minimera riskerna med de medel som står till buds. I fråga om definierade kritiska uppgifter fortsätter det arbete som utförs inomhus under en farlig situation och för det betalas lön (inklusive eventuella mertids- eller övertidsersättningar) i enlighet med lag, arbets- eller tjänstekollektivavtal.

Metoder för att samordna dröñarhot och arbete kan vara till exempel:

Låta utföra arbete som distansarbete eller ändra arbetsstället

Distansarbete är ett centralt sätt att göra det möjligt att skydda sig i en situation med dröñarhot. Exempelvis kan sakkunnigarbete överföras till distansarbete och i många andra uppgifter är det undantagsvis möjligt att anvisa att arbetsuppgifter utförs på distans (till exempel deltagande i webbutbildningar).

Det kan också i vissa situationer vara möjligt att flytta arbetsplatsen. Till exempel kundbesök kan bytas ut så att de inte förutsätter att man rör sig i ett riskområde. Om det är fråga om rörligt arbete som är kritiskt med tanke på samhällets uppgifter, ska man på arbetsplatsen gå igenom principerna för skötseln av uppgifterna och å andra sidan principerna för skyddsåtgärder.

Ändringar i arbetsskiften

I arbetsskiften kan göras behövliga ändringar inom ramen för lag, arbets- eller tjänstekollektivavtal och arbetsavtal. När en hotsituation börjar kan man till exempel komma överens med den personal som är under ett arbetsskift om att arbetsskiftet förlängs så att det inte uppstår störningar i verksamheten på arbetsplatsen. Detta gäller i synnerhet samhällets kritiska funktioner. Också nödarbete enligt 19 § i arbetstidslagen kan komma i fråga om förutsättningarna uppfylls. Då ska en anmälan om nödarbete utan dröjsmål göras till tillsynsmyndigheten (arbetarskyddsmyndigheten) och de förfaranden som anges i lagen iakttas.

4. Anvisningar och tillvägagångssätt som gäller situationer med dröñarhot ska behandlas på förhand på arbetsplatserna

Arbetsgivaren och personalen ska tillsammans behandla anvisningarna för en eventuell situation med dröñarhot samt deras inverkan på förhindrandet av arbetet, arbetsgivarens skyldighet att betala lön och ankomsten till arbetet efter hotsituationen. Utöver dessa kan man på arbetsplatserna behandla annan beredskap, informationsgång, skyddsåtgärder och en trygg organisering av arbetet. Målet bör vara att man på arbetsplatserna eftersträvar samförstånd mellan arbetsgivaren och personalen i dessa frågor.

Till de frågor som behandlas hör åtminstone:

- Vilka konsekvenser kan en situation med dröñarhot ha på arbetsplatsen?
- Vilka arbetsuppgifter kan utföras som distansarbete?
- På vilket sätt inverkar förändringar i arbetet eller arbetsskiftena på löneutbetalningen?
- Finns det sådana arbetsuppgifter på arbetsplatsen att de förutsätter att man tar sig till arbetsplatsen också under dröñarhot?
- Hur kan de personer som ansvarar för kritiska arbetsuppgifter ta sig till arbetsplatsen om kollektivtrafiken är förhindrad?
- Hur avbryts det icke-kritiska arbete som utförs utomhus och hur skyddar man sig?

- Hur informeras man på arbetsplatsen om ett varningsmeddelande som gäller dröñarhot och hur svarar man på dem?
- Hur kan man samordna de begränsningar som en fara medför och behovet av att upprätthålla funktioner som är kritiska med tanke på samhället?
- Behöver den bedömning av eventuella faror som tidigare gjorts på arbetsplatsen uppdateras för att arbetarskyddet ska kunna garanteras?
- Hur återgår man till det normala arbetet inom skälig tid efter att hotsituationen har upphört? Vid bestämmandet av skälig tid beaktas bl.a. omständigheter som beror på omsorgsansvaret och arbetsresans längd.
- Hur samordnas arbetet och barnomsorgen till exempel i en situation där småbarnspedagogiska tjänster är stängda?

5. I situationer med dröñarhot bedöms olycksfall i arbetet normalt enligt lagen

När ett dröñarhot uppstår och under dess varaktighet bedöms ett olycksfall som drabbat arbetstagaren enligt normal praxis med stöd av 21–25 § i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (OlyL, 459/2015). Detta gäller situationer där arbetstagaren arbetar antingen på eller utanför arbetsplatsen, till exempel på väg från hemmet till arbetsstället. Drönare är en sådan yttre faktor som avses i definitionen av olycksfall i 17 § och som kan orsaka ett skadefall som ersätts som olycksfall i arbetet samt skada eller dödsfall till följd av det.

Olycksfallsförsäkring i arbetet är ett orsaksbaserat system vars ersättning kan minskas på grundval av den skadades medverkan (61 § i OlyL). När det på grund av arbetets natur är nödvändigt att arbetstagaren anländer till arbetsstället, finns det med stöd av bestämmelsen inte förutsättningar för avdrag för medverkan på grund av eventuell försummelse av myndighetsförordnandet. Lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar innehåller inte heller någon sådan möjlighet att ersättning kan förvägras helt och hållet på grund av medverkan.

6. Fortsatta åtgärder

Arbetsmarknadens parter och statsrådet följer hur situationen med dröñarhot utvecklas och uppdaterar rekommendationerna vid behov.

Arbetsmarknadens parter uppmanar sina medlemsförbund att branschvis bedöma möjliga åtgärder för det praktiska genomförandet av denna rekommendation samt åtgärder för den händelse att antalet situationer med dröñarhot ökar väsentligt jämfört med den nuvarande bedömningen.

Arbetsmarknadens parter, inrikesministeriet, arbets- och näringsministeriet samt social- och hälsovårdsministeriet följer situationen med dröñarhot och de extra lönekostnader som den medför. För det fall att situationen med dröñarhot förändras eller blir vanligare och arbetsgivarna orsakas betydande lönekostnader av detta, ska under ledning av arbets- och näringsministeriet olika modeller för utjämning av kostnaderna utredas. Utgångspunkten för utredningen är att modellen inte medför kostnader för den offentliga ekonomin eller löntagarna.